

(Fortsættelse 36):

BYDRENG I ET ISMEJERI

Siden vi var flyttet til Jægersborggade, plejede jeg nogle morgener at gå hen, for at købe mælk og eventuelt smør i det såkaldte ismejeri, der lå lige over for hukket mellem Jægersborggade og Kronborggade. Et ismejeri var en forretning eller butik, hvor man solgte mælk, fløde, smør og morgenbrød og – ikke mindst – stangis eller blokis til brug i de såkaldte isskabe, som en del mennesker på den tid var de heldige ejere af. Mine forældre havde dog endnu ikke erhvervet sig et sådant. Men når vi ikke handlede hos Fru Tommerup, som var indehaver af ismejeriet i nr. 27, som hørte under 'vores' ejendom, skyldtes det hovedsagelig, at hun og far ikke kom særlig godt ud af det med hinanden, og det gjorde vi andre så heller ikke.

Indehaveren af ismejeriet i Kronborggade hed Fru Jensen, og en dag, da jeg var inde i hendes butik, for at handle, spurgte hun mig, om jeg ikke kunne have lyst til at blive bydreng hos hende. Jeg var fuldstændig uforberedt på det, så spørgsmålet kom helt bag på mig, og jeg kun kunne svare: "Jo, måske!" – "Men jeg vil gerne vide det hurtigst muligt, for den dreng, jeg har som bybud nu, holder op om nogle dage!" sagde hun ligesom lidt fortvivlet. Det rørte mig, så jeg uden at tænke videre over det, svarede: "De kan godt regne med mig! Hvad skal jeg lave, og hvornår skal jeg begynde?" – "Du skal møde her i butikken kl. 6-7 morgen og kl. 5-6 om eftermiddagen, og det gælder alle dage fra mandag til fredag. Lørdag skal du møde om morgenen, men først kl. 7-8, og om eftermiddagen kl. 1-2. Søndag skal du kun møde om morgenen kl. 7-8. Det, du skal lave om morgenen, er at bringe mælk, smør, fløde og eventuelt morgenbrød ud til de af mine kunder, der gerne vil have bragt varerne ud. Om eftermiddagen skal du også bringe varer ud, og om fredagen og om lørdagen skal du tillige have regninger med og kræve penge ind for de varer, der er leveret i ugens løb. Du får 15 kr. om ugen i løn, plus de drikkepenge, som jeg ved, at nogle af mine kunder er flinke til at give. Du kan begynde i overmorgen, hvis du vil og kan. "Det kan jeg sikkert nok!" svarede jeg og skyndte mig hjem til mor, for at fortælle den gode nyhed.

"Jamen, tror du nu, du vil kunne klare det ved siden af skolen?" var hendes første bekymrede spørgsmål. "Ok ja, sagtens!" svarede jeg uden tøven, selv om jeg godt nok inderst inde var lidt betænkelig ved, at jeg skulle så tidligt op om morgenen, som omkring kl. halv seks, og det fem dage om ugen, lige som eftermiddagsjobbet lå på et lidt uheldigt tidspunkt og ville indskrænke min frihed og fritid. Men udsigten til en ugeløn på 15 kr. vejrede alle betænkeligheder bort. Jeg så allerede i ånden alt, hvad jeg kunne købe for pengene, hvoraf nogle selvfølgelig skulle gå til biografture sammen med mine

to kammerater Jørgen og Jørn. Men som altid forstod mor at slå koldt vand i blodet på mig, idet hun nemlig sagde: "Så synes jeg, du skal spare nogle af pengene op!" Af erfaring vidste jeg, at det ikke kunne nytte at protestere, for når mor først havde sat sig noget i hovedet, så blev det i reglen sådan. Og jeg indså, at det jo desuden var et fornuftigt forslag, selvom det med det fornuftige ikke rigtig var mig, i al fald ikke på det tidspunkt.

Men i øvrigt talte mor og jeg om, at jeg naturligvis blev nødt til at holde op som bud, når jeg var færdig med skolen og havde fundet et arbejde eller en læreplads. Dette nævnte jeg også for Fru. Jensen, og vi aftalte, at min kammerat Jørgen til den tid eventuelt kunne overtage jobbet, hvis han ellers selv ville og havde mulighed for det.

Det viste sig hurtigt at være et mere krævende job at være bybud, end jeg først havde forestillet mig, for mælkeflaskerne var dengang udelukkende lavet af tykt, klart glas, så det var tungt at bære på f.eks. 4-6 liter ad gangen, plus smør og andet. Men heldigvis var den rute jeg så godt som daglig skulle følge, ikke særlig stor i afstande, om end stor nok for lille mig. Fru Jensens faste kunder boede hovedsagelig i Kronborggade og Hørsholmsgade, så det var trods alt overkommeligt. Nogle af kunderne var flinke og rare, og gav i reglen drikkepenge på mellem 25 øre og 1 krone, mens andre, dog de færreste, var sure og tvære og altid havde et eller andet at klage over, og det gik selvfølgelig mest ud over bybudet, som de jo jævnligt kom i kontakt med, når regningerne blev præsenteret og skulle betales. En del af kunderne kom aldrig i selve forretningen, for enten telefonerede de deres bestilling eller også satte de en sammenrullet bestillingsseddel i halsen på en tom mælkeflaske, der var stillet udenfor deres dør. Det var også reglen, at jeg skulle tage tomme mælkeflasker med retur. Men til daglig så kunderne og jeg i reglen ikke noget til hinanden, for varerne skulle normalt stilles på trappeafsatsen udenfor entredøren eller på tilsvarende sted omme på køkkentrappen. Der var husejere og viceværter, der ikke ville have, at bybude kom på hovedtrappen, og det var de fleste.

USKYLDIGE PIKANTERIER

I en af ejendommene i Kronborggade havde Fru Jensen flere kunder, og hos disse skulle varerne afleveres på køkkentrappen. En tidlig morgen hen på efteråret, hvor det endnu ikke var blevet helt lyst, befandt jeg mig netop på en af disse køkkentrapper, hvortil der var adgang fra den smalle baggård, der strakte sig langs ejendommens bagside. Fra køkkentrappernes vinduer var der fri udsigt til den beboelsesejendom, der lå lige overfor, og i nogle af vinduerne så jeg, at der var lys. Det betød at den eller de pågældende beboere var stået op og måske skulle på arbejde, og da der ikke var badeværelser i ejendommene, måtte folk vaske og gøre sig i stand ved køkkenvasken eller i

soveværelset. Til min store overraskelse så jeg en ung pige på vel omkring 18-20 år stå helt nøgen foran køkkenvasken i en af lejlighederne overfor, hvor hun tydeligvis var ved at vaske sig. Derfra, hvor jeg stod, kunne jeg kun se hendes overkrop med et par halvstore, velformede bryster, som hun var ved at vaske med en stor svamp. Men lidt efter trådte hun et skridt tilbage fra køkkenvasken, åbenbart for at kunne vaske sig forneden, og derfor blev hendes kønsbehåring også synlig for mig, og bag denne kunne jeg skimte hendes køns smukke revne. Et fascinerende syn, som jeg ville have haft svært ved at løsrive mig fra, hvis ikke pigen i det samme havde vendt sig om med ryggen til mig, for at tage et håndklæde. Men derved fik jeg set hendes dejlige bagdel med de fyldige, runde balder, og det var lige ved at være for meget for mig, så med heftigt bankende puls og lettere stakåndet skyndte jeg mig derfor at liste ned ad køkkentrappen og ud på fortovet og ud i kulden, som hurtigt fik mig på andre tanker. Tiden var desuden også ved at løbe fra mig, for jeg skulle jo nå tilbage til butikken og aflevere kurven og sætte de tomme flasker på plads i mælkestativet. Derefter skulle jeg skynde mig hjem, for at spise morgenmad og hente min skoletaske, for endelig at haste af sted til skolen, hvor jeg jo skulle møde kl. 8.

Et af de steder, hvor jeg jævnligt kom med mælk, smør og morgenbrød, var i en ejendom lidt længere henne i Kronborggade på 2. sal. Her havde jeg fået besked på at aflevere varerne ved hoveddøren, og det var i reglen en midaldrende mand, der lukkede op og tog imod. Han var lidt over middelhøjde, mørkkklædt, slank og med et stærkt markeret ansigt med en skarp næse, smal mund og dybtliggende mørke øjne under de buskede øjenbrun. Han lignede noget i retning af en ugle, og han talte lige så knapt og skarpt som han så ud, så jeg syntes egentlig ikke det var særlig behageligt at møde ham. Den mærkelige mand boede et par opgange længere henne i Kronborggade på 2. sal.

En dag, da jeg kom med varer, var det imidlertid ikke den nævnte mand, der lukkede op, men derimod en yngre og ganske køn pige, som kun var iført kimono. Hun smilede venligt, eller måske snarere lidt indladende til mig og rakte ud efter kurven, men idet hun gjorde det, gled hendes kimono til side, så jeg kunne se at hun var fuldstændig nøgen inden under. Overrasket og forlegen stod jeg der og vidste ikke rigtig, hvad jeg skulle sige eller gøre. Kvinden kunne jo ikke undgå at se min befippelse, hvilket dog kun fik hende til at smile endnu mere, og hun gjorde ingenting, for at lukke kimonoen igen. Men i det samme kom den strenge mand, som var gammel nok til at være hendes far, stormende ud i entreen og råbte: "Hvad er det, du gør, kvinde!" I samme øjeblik langede han hende en lussing, som må have gjort rigtig ondt, men hun fortsatte bare med at smile som om ingenting var sket. Manden puffede hende derefter væk fra døren, tog kurven med varerne fra hende og tømte den, hvorefter han rakte den til mig og smækkede døren i uden et ord.

Da jeg kom tilbage til ismejeriet, fortalte jeg Fru Jensen om episoden, dog uden at nævne at kvinden havde blottet sig for mig. Fru Jensen fortalte, at manden og kvinden var far og datter, som boede alene sammen, og at datteren var sindslidende og derfor ind imellem kunne opføre sig lidt besynderligt.

DANSKE BERØMTHEDER

Et andet af de steder, hvor jeg jævnligt kom med varer, var i en Stiftelse, der lå i Hørsholmsgade, men hvis gårdside vendte ud mod Kronborggade, hvor den var spærret af med et højt smedejernsgitter. Stiftelsen, hvis navn jeg ikke længere kan huske, måske fordi den altid kun kaldtes for "Stiftelsen", havde til huse i en aflang, kæmpemæssig klods af en bygning, som i fire etager rummede en lang række lejligheder, der mig bekendt var forbeholdt ældre kvinder, der havde gjort sig særlig fortjent på en eller anden måde. Fru Jensen havde dog kun en enkelt kunde i Stiftelsen, og det var den engang berømte skuespillerinde Olivia Norrie, som boede i Stiftelsen.

Men jeg erindrer de ganske få gange, hvor jeg fik et kort glimt af Fru Olivia Norrie, og det var, når jeg kom til hendes entrédør, for at præsentere ismejeriregningen. Hun var da meget gammel, næsten 90 år, venlig, men fåmælt og lettere reserveret. Det, jeg også husker om hende, var, at hun var utroligt længe om at lukke op, når jeg havde ringet på hendes entrédør. Det gjorde mig lidt utålmodig, for jeg havde i reglen travlt, fordi jeg også skulle nå flere andre kunder inden lukketid. I øvrigt afgav hun sine bestillinger telefonisk til Fru Jensen. Men dengang vidste jeg naturligvis ikke, at damen havde en relativt gloriøs fortid ved både teater, film og radio, men Fru Jensen havde dog antydnet, at Fru Norrie var forhenværende skuespillerinde.

Olivia Norrie født Jørgensen (1853-1945) blev uddannet på Det kgl. Teaters balletskole, og debuterede 1885 som skuespiller elev i En Skærsommernats Drøm. Fik derefter sin uddannelse som skuespiller på teatrets elevskole. I 1891 blev hun tilknyttet Folketeatret, 1895 ansat ved Dagmar-teatret, hvor hun var til omkring 1930. Derefter optrådte hun fortrinsvis som skuespiller i radiohørspil, og blev især landskendt for svigermoderens rolle i den uhyre populære hørespilserie "Familien Hansen". Olivia Norrie medvirkede også i stumfilm, i 1911 hos filmselskabet Kinografen og i 1912 hos Nordisk Film Co. Olivia Norrie var gift to gange, første gang med teaterdirektør Jakob Jørgen Jacobsen (1896-1909), og anden gang med skuespiller, teaterdirektør og forfatter William Norrie (1866-1946) fra 1809.

Apropos "Familien Hansen", så vil jeg tro, at de fleste danskere dengang om søndagen lyttede til Jens Lochers fornøjelige serie om den københavnske familie med Ellen Rovsing og Aage Schmidt som forældreparret med børnene

Lille Gerda og Aagemand. Svigermoderens rolle blev som nævnt spillet af Olivia Norrie. I ca. 20 år spillede Ellen Rovsing og Aage Schmidt sammen som henholdsvis Gerda og Aage i "Familien Hansen", der faktisk startede i radioen kort før min fødsel, nemlig den 2. april 1929. Ellen Rovsing (1889-1960) medvirkede kun i ganske få spillefilm og desuden i nogle reklamefilm, bl.a. "Familien Hansen sylter" (1941). Aage Schmidt (1885-1949) medvirkede derimod i flere spillefilm, både i stumfilmtiden og senere, senest i portrætfilmen "Vore skuespillere" (1944). I øvrigt blev "Familien Hansen" i 1942 omsat til tegneserie med tekst af forfatteren og tegninger af den gentagne gange omtalte tegner og tegnefilmmand Mik, tegneserien "Ferd'nand"s berømte ophavsmand. Serien "Familien Hansen" udkom også som julehæfte 1944 til 1946.

Mor og jeg hørte til blandt de trofaste lyttere til hørespilserien "Familien Hansen", som så vidt jeg erindrer, var på radioprogrammet hver søndag. Hørespillet handlede om familien Hansens små dagligdags oplevelser og glæder og sorger, som de allerfleste lyttere formentlig kunne genkende fra sig selv og deres eget familieliv. Dertil kom, at spillet var vittigt og elegant turneret af de medvirkende skuespillere. Hørespillene var i øvrigt meget populære i de små hjem, specielt under besættelsen.

I skolen gik alt omtrent som sædvanligt, og her mærkede man egentlig ikke så meget til, hvad der skete i det omliggende samfund. Jeg og mine klassekammerater gik jo i 5. klasse og passede hver især vore lektier så godt vi kunne – og havde lyst til. Selv havde jeg fortsat en tilbøjelighed til at sætte hjemmelektierne til side for mine private interesser. Det gav selvfølgelig anledning til en konstant dårlig samvittighed, selv om det faktisk lykkedes mig at klare det stof i timerne, som vi havde for. Dels læste jeg på det i frikvartererne og dels havde jeg en evne til at gætte mig til, hvad det var, læreren gerne ville høre. På den skurkagtige måde snød jeg selvfølgelig først og fremmest mig selv, men det gjorde jeg mig ikke rigtig klart i den aktuelle situation.

FROST, SNE OG FODTØJ

Hen på vinteren, som også dette år var med streng frost og megen sne, var det særlig slemt at være bydreng, ikke mindst fordi mit fodtøj desværre ikke var solidt og tæt nok til de barske vejrforhold. Nye sko og støvler var dyre at anskaffe og kunne på det tidspunkt desuden kun købes på rationeringsmærker. Jeg havde netop kort forinden været henne i en skotøjsbutik, som lå på første sal på Nørrebros Runddel, og her havde jeg sammen med mor og far købt et par skistøvler af læder, men hvis såler var af et erstatningsmateriale, der var fremstillet af hårdt presset papmasse. Sålerne lignede faktisk lædersåler, og

disse holdt da også tæt, så længe det kun var frost og tørt vejr, men i det våde og sølede sja, der fulgte på de dage, hvor temperaturen kun faldt til sneens og isens smeltepunkt, gik det galt. Sålerne kunne simpelthen ikke modstå, at vandet trængte ind i sålerne og gjorde disse så våde, at de begyndte at blive bløde og efterhånden også gik i direkte opløsning.

Da vores lokale skomager i nr. 23 så støvlerne, rystede han på hovedet og sagde, at det ville blive vanskeligt at forsåle dem, for det skulle gøres helt fra grunden af, og det kostede jo penge. Men han mente nok, at han kunne afse noget læder til formålet. Støvlerne havde trods alt været for dyre til bare at kassere. I løbet af nogle dage havde han da også forsynet støvlerne med et par solide lædersåler, som kunne modstå alt slags vejr. Vinteren var jo langt fra ovre.

En morgen, da jeg var på vej med nogle flasker mælk og noget morgenbrød til nogle kunder længere henne i Kronborggade, var der faldet betydelige mængder sne i løbet af natten, og sneen var tidligt på morgenen fejlet væk fra fortovene og lå i store bunker ude ved rendestenen. Idet jeg er på vej hen ad fortovet var der et sted, hvor det var særlig glat, hvorfor jeg mistede balancen og faldt forover og tabte kurven med varerne ned i en af snebunkerne. Uheldigvis vendte kurven på hovedet i faldet, så de tunge mælkeflasker faldt ud og forsvandt dybt ind i snebunken. Efter at være kommet på benene igen, begyndte jeg at rode efter de fyldte en liters mælkeflasker i sneen, men kunne kun finde nogle få af disse. Lige meget, hvor meget jeg rodede rundt i den høje snebunke, så kunne jeg ikke finde den ene af flaskerne. Slukøret måtte jeg derfor gå tilbage til ismejeriet og forklare Fru Jensen, hvad der var sket. Hun blev en smule mopset, men sagde dog trods alt: "Ja, men så må du jo ta' en anden flaske!" Det gjorde jeg så og skyndte mig af sted, for at aflevere mælk og morgenbrød til rette vedkommende.

Vi tre kammerater, Jørgen, Jørn og mig, fortsatte uanfægtet med vores ugentlige biografture, som var en kærkommen afveksling og adspredelse i den ikke altid lige fornøjelige hverdag. Eftersom at jeg i modsætning til mine to kammerater tjente penge, hændte det jævnligt, at jeg betalte deres biografbilletter. Men i reglen havde de begge penge til at købe lidt slik for, og det delte de til gengæld gerne med mig. Vores foretrukne biografer var fortsat og i den nævnte rækkefølge: "Fasanen", Regina, Standard, Odeon, Roxy, Nora Bio, "Colossen", Ry-Kino, Platan Bio, og sjældnere Bispebjerg Bio.

"FRIT DANMARK"

En af de ting, der i stigende grad og omfang kom til at medvirke til at få danskerne til at indse og forstå, at nazismens ideologi og ikke mindst dens

praksis betød en stor fare, ikke alene for danskerne, men faktisk også for resten af verden, var de illegale aviser eller blade. For disse gjaldt det derfor om at holde modet og ikke mindst modstandsviljen oppe hos den danske befolkning. I begyndelsen af april 1942 udkom det første illegale blad i Danmark, hvor det blev omdelt til formentlig pålidelige personer, men naturligvis i det skjulte. Bladet havde navnet "Frit Danmark" og det var blevet planlagt af DKP's formand Aksel Larsen og den konservative folketingsmand Christmas Møller. Sidstnævnte havde været handelsminister i Stauning-regeringen, men måtte på grund af sin antinazistiske holdning træde tilbage i oktober 1940 og gå i eksil i England. Et ugeblad af samme navn blev 1940-45 udgivet i London af Det danske Raad, og det var formentlig dette blad, der inspirerede de to mænd af modsat politisk observans, den ene kommunist og den anden konservativ, til at udgive en selvstændig dansk udgave af bladet.

Det danske "Frit Danmark" havde angiveligt to hovedformål, nemlig dels at rejse en folkelig bevægelse vendt mod den tyske besættelsesmagt, og dels at skabe opposition imod den danske regerings samarbejdspolitik. En af bladets første abonnenter siges at have været selveste Kong Christian X.. Bladet blev indtil 5. maj 1945 udsendt i op til 150.000 eksemplarer. Efter den nævnte dato blev bladet udgivet som legalt ugeblad og fra 1946 som politisk og kulturelt månedsblad. Der blev endvidere i 1945 oprettet en landsorganisation med navnet "Frit Danmark", hvis formål var på tværpolitisk grundlag at videreføre frihedskampens idealer. Organisationen blev opløst i 1949.

Ugebladet "Frit Danmark" indledte sit første nummer med følgende orientering:

"To Aar er gaaet, siden Tyskland overfaldt Danmark. To lange Aar og det eneste som staar fast for os er, at vi er to Aar nærmere Frihedens Dag og Europa og Verden halvtredje Aar nærmere ved Friheden end den 1. September 1939. Ingen af os kan se ind i Fremtiden, og ingen kan se, hvornaar denne Menneskehedens Ulykke er ovre, men vi kan med absolut Bestemthed vide, at alene en Sejr for de allierede Magter, for Amerika, England, Rusland, Kina og de til denne Magtgruppe knyttede mindre Stater kan bringe Verden Fred og Ro til det genopbyggende Arbejde og kan skaffe Sandhed, Ret og Retfærdighed til Ære og Værdighed igen.

To lange Aar er gaaet – og skønt Danmark vel har haft det bedst af alle de af Tyskland, Italien og Japan erobrede lande, saa er Sandheden jo dog den, at Tysklands Kvælertag om vor Strube bliver snævrere og snævrere og at Landet langsommere end andre Lande, men lige saa sikkert snøres ind i den tyske Ensretnings og Despotis Helvede, der er ej heller nogen Grund til, som det i visse Kredse sker, at nære nogen Art af Taknemmelighed over den Behandling,

som bliver os til Del – den mildere Behandling er nøje knyttet til to Kendsgerninger, nemlig for det første, at vi ulykkeligvis som det eneste land (foruden Siam), da Overfaldet skete, bøjede Nakken og frivilligt under Aaget, og for det andet, og dette er det afgørende for Tyskland, at det er i Tysklands velforstaede Interesse at give os den blidere Behandling. Tyskland faar paa denne Maade flere Varer, flere Arbejdere, mere af enhver Art end det vilde faa, om norske, belgiske, hollandske eller Balkan Tilstande herskede her i Landet. Det er Tyskland, som har Fordele af den Behandling som de giver os, dette og dette alene er den faktiske Aarsag til vore Forhold. Men ingen bør tage Fejl af, at vindes Krigen af Diktatur- og Despoti-Magterne, saa er andre Folks Skæbne trods Løfterne ogsaa vor Skæbne.

Det kan derfor fastslaas som en uimodsigelig Kendsgerning, at alene en Sejr for de allierede Magter kan give Verden Frihed, Lykke og Genopbygning.

Vi er en lille Kreds, som tidligere har haft meget modsatte Anskuelse, og som maaske vil blive uenige igen naar Forholdene i Danmark tillader os at tale frit og aabent som i gamle Dage. I Dag er vi traadt sammen for at udgive FRIT DANMARK, for at holde den danske Linje, for at give vore Landsmænd aaben og ærlig Besked om, hvad der foregaar, for midt i Undertrykkelsen at tale saaledes som det er klart for alle, at der tænkes i de 99 % af Befolkningen. Vort Program er først og fremmest Oplysning – men iøvrigt vil det fremgaa af Tidens Udvikling og Begivenhedernes Indtræden, hvad vi vil tilraade og hvorledes vi mener der skal handles.

Vi kan ifølge Sagens Natur og Forholdene ikke give os tilkende. Hvem vi er og hvad vi vil vil alt blive opklaret naar den store Dag – Sejrens Dag for Ret, Sandhed og Retfærdighed kommer.”

Dette var manende ord, som skulle komme til at få endnu større vægt og betydning efterhånden som krigen og besættelsestiden skred frem. Langt større og alvorligere begivenheder i og for Danmark ventede forude, hvilket vil komme til at stå klart for læseren i løbet af de kommende afsnit af denne selvbiografi.

(Fortsættes i afsnit 37)